

Yeniden Refah Partisi: Kuramsal Bir Değerlendirme

Oğuz DEMİR¹, Ensar KIVRAK²

Yeniden Refah Partisi: Kuramsal Bir Değerlendirme

The New Welfare Party: A Theoretical Assessment

Öz

Abstract

Bu çalışma, yaklaşık son yetmiş yılda Türk siyasetine damga vurmuş Millî Görüş Hareketi'nin son temsilcisi olan Yeniden Refah Partisi'ni konu edinmektedir. Çalışmanın amacı Yeniden Refah Partisi'ni siyasi partilerin doğuş teorileri, siyasi parti tipolojileri ve kurumsallaşma bağlamında değerlendirmektir. Çalışmada ilk olarak partinin ortaya çıkışında rol oynayan temel etmenler, partinin temel değerleri, ideolojisi ve tarihsel arka planına değinilecektir. Ardından siyasi partilerin kuramsal olarak açıklanmasında kullanılan doğuş teorileri, parti tipolojileri ve kurumsallaşması konuları etrafında Yeniden Refah Partisi'nin kuramsal bir değerlendirmesi yapılacaktır.

This study focuses on The New Welfare Party (the NWP), the last representative of the National Outlook Movement, which has left its mark on Turkish politics in the last seventy years. The aim of the study is to evaluate the NWP in the context of emergence theories of political parties, political party typologies and institutionalization. The study will first discuss the main factors that played a role in the emergence of the NWP, its core values, ideology and historical background. Then, a theoretical evaluation of the NWP will be made around the emergence theories, party typologies and institutionalization used in the theoretical explanation of political parties.

Anahtar Kelimeler: Türk Siyasi Partileri, Millî Görüş Hareketi, Yeniden Refah Partisi, Kurumsallaşma

Keywords: Turkish Political Parties, National Outlook Movement, New Welfare Party, Institutionalization

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Paper Type: Research Article

¹ Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, demiroguz.81@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5816-8322>

² Arş. Gör. Dr., Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ensarkivrak@sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2248-0127>

1. Giriş

Tanzimat sonrasında oluşmaya başlayan fikir akımlarından olan İslamcılık, Sultan II. Abdülhamid döneminde resmî ideoloji haline gelerek devlet organizasyonunu düzenlemede başat rol oynamıştır (Berkes, 2003: 350). Bilhassa milliyetçiliğin giderek güçlendiği on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde Pan-İslamist fikirler, bir ölçüde milliyetçiliğe de tepki olarak toplumsal ve siyasi bütünleşmeyi sağlamada bir araç olarak kullanılmıştır. Ancak özellikle Osmanlı Devleti'nin Müslüman tebaası olan Arapların da isyan hareketleriyle birlikte İslamcılık gözden düşmüştür. Sonuç olarak, takribi yirminci yüzyılın başından, 1969 yılında Millî Nizam Partisi (MNP)'nin ortaya çıkışına kadar geçen sürede İslamcılık, siyasi alanda uygulanan bir politika olmaktan çıkmış ve daha çok entelektüel bir ilgi alanı olarak varlığını sürdürmüştür (Guida ve Çaha, 2013: 602).

MNP ile siyasi mecrada boy göstermeye başlayan Millî Görüş Hareketi, partinin kapatılmasının ardından kurulan Millî Selamet Partisi (MSP) (1972) ile 12 Eylül 1980'e kadar siyasi temsil imkânı bulmuştur. Darbenin ardından Millî Görüş Hareketi'nin siyasi partisi, 1983 yılında kurulan Refah Partisi (RP) olmuştur. 1983 Seçimlerine katılmayan RP'nin başına 1987 yılında siyasi yasağı son bulan Necmettin Erbakan gelmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından, RP "laikliğe aykırı fiillerin odağı olduğu" gerekçesiyle 1998 yılında (Millî Gazete, 2017); yerine kurulan Fazilet Partisi (FP) ise "RP'nin devamı olduğu" gerekçesiyle 2001 yılında kapatılmıştır (Euronews, 2021). Aynı yıl Millî Görüş Hareketi Recai Kutan ve Necmettin Erbakan liderliğinde kurulan Saadet Partisi (SP) ile faaliyetlerini sürdürmüştür. 2018 yılına gelindiğinde ise Necmettin Erbakan'ın oğlu Muhammed Ali Fatih Erbakan tarafından Millî Görüşün gerçek temsilcisi olma iddiasıyla Yeniden Refah Partisi (YRP) kurulmuştur (Hamsici, 2024).

Bu çalışma, YRP'nin hangi siyasi ve toplumsal koşullar altında ortaya çıktığı, hangi süreçlerden geçtiği, ne tür siyasi değerler etrafında kurulduğu ve siyasal partileri açıklamada kullanılan çeşitli teorilere ne kadar uygun olduğu sorularına cevap aramaktadır. Çalışmanın amacı Yeniden Refah Partisi'nin ortaya çıkış sürecini inceleyerek elde edilecek veriler ışığında partiyi siyasi partilerin doğuş teorileri, siyasi parti tipolojileri ve (örgütsel yapıları incelemede kullanılan) kurumsallaşma bağlamlarında değerlendirmektir. Çalışma, YRP'nin ortaya çıkışına zemin hazırlayan arka planı açıklayarak başlayacak, daha sonra partinin kuruluşu, seçimlerdeki durumu ve temel değerleri bakımından değerlendirilecektir. Daha sonra YRP, siyasi parti tanımı bağlamında ele alınarak hangi parti tipolojisi ya da tipolojilerine uyduğu açısından değerlendirilecektir. Son olarak da kurumsallaşma ölçütleri bakımından incelenecektir.

2. Yeniden Refah Partisi'ne Yakın-Tarihsel Bir Göz atış

Partinin siyasal temeli 2013 yılında kurulan Necmettin Erbakan Vakfı etrafında şekillenmiştir (Baykal, 2024). "Milletimiz için biz varız" sloganı ile Dr. Fatih Erbakan liderliğinde YRP, tıpkı RP gibi "Önce Ahlak ve Maneviyat" ve "Yeniden Büyük Türkiye" ilkeleriyle ve adil düzen kurma amacıyla 2018 yılında kurulmuştur. Partinin amblemi kapatılan RP'nin amblemine oldukça benzerdir. Amblemden kalkınmayı temsil eden beyaz başak ve maneviyatı temsil eden hilal figürü bulunmaktadır.

Partinin kuruluşundan kısa bir süre sonra ortaya çıkan COVID-19 salgınına karşı parti, zorunlu aşı uygulamasına karşı çıkmıştır (Gazete Duvar, 2021). Partinin ilk mitingi Sakarya Demokrasi Meydanı'nda 2020 yılında "Seninleyiz Kudüs" adı altında yapılmıştır (Yeniden Refah Partisi, 2024). Yine bu dönemde Millî Görüş çizgisinde olan partilerin genel merkez binası olarak kullandığı bina, Saadet Partisi'ne açılan dava sonucu geri alınmıştır (İnternethaber, 2019).

Parti kuruluşundan 2023 yılına kadar genel veya yerel seçimlere girmemiştir. 2023 genel seçimlerinde Erbakan, hiçbir ittifaka dahil olmayacağını belirtmiştir (Cumhuriyet, 2023). Bu doğrultuda YRP, Mart 2023'te Cumhur İttifakı'ndan gelen ittifak teklifini önce geri çevirmiştir (Habertürk, 2023). Ancak bu karardan yaklaşık dört gün sonra, Cumhur İttifakı'na katılmıştır. Seçimlere Cumhur İttifakı

çatısı altında giren YRP, % 2,8'lik oy oranı ile Türkiye'de altıncı parti olarak 5 milletvekili ile temsil imkânı bulmuştur (BBC News Türkçe, 2023). 2024 yerel seçimlerinin ardından Erbakan, kendisine yöneltilen şu an Cumhur İttifakı'nda olup olmadıklarına dair soruya "Değiliz herhalde, onların söylediğine göre. Onlar öyle söylüyorlar. Biz zaten hep Millî Görüş içindeydik" şeklinde cevap vererek YRP'nin Cumhur İttifakı'nda olmadığını açıklamıştır (Cumhuriyet, 2024).

YRP'nin siyasi anlamda ilk ciddi çıkışını 2024 yerel seçimlerinde yaptığı söylenebilir. Seçimlerde herhangi bir ittifaka dahil olmayan YRP İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerde kendi adaylarıyla seçime girmiştir. Biri büyükşehir (Şanlıurfa), biri il belediyesi (Yozgat) olmak üzere toplamda 60 belediye kazanan YRP, Türkiye genelinde %6,15 oy alarak üçüncü parti olmuştur (Sözcü, 2024).

3. Yeniden Refah Partisi'nin Temel Değerleri ve İdeolojisi

YRP'nin siyasi görünüm itibarıyla Millî Görüş Hareketi'nin ana eksenini takip ettiği söylenebilir (Baykal, 2023). Millî Görüş Hareketi, Necmettin Erbakan'ın önderliğinde İslamcı siyasi düşünceyi temsil eden bir grup siyasetçinin Adalet Partisi'nden ayrılması sonucu ortaya çıkmıştır. Takip eden süreçte Millî Görüş Hareketi, iktidar mücadelesine katılan ana akım İslamcı hareketin temsilcisi haline gelmiştir. Genel anlamda Millî Görüş partilerinin ideolojik kurgusunun iki temel dayanağı vardır: Birincisi, manevi kalkınmanın; ikincisi, maddi gelişimin sağlanması Millî Görüş partilerinin ortak hedef olmuştur (Çaha ve Baykal, 2017: 794).

Millî Görüş Hareketi'nin önceki partilerine benzer şekilde kuruluşundan itibaren Kemalist bloğun karşısında konumlanan YRP, Millî Görüşün diğer temsilcisi olan Saadet Partisi ile bu noktada ayrılmaktadır. Geleneksel değerlerin muhafazasını önceleyen YRP'nin LGBT, İstanbul Sözleşmesi, aş karşıtlığı ve faiz gibi hususlara ilişkin söylemlerinde sadece Millî Görüş çizgisinde olan kesimlerde değil toplumun diğer kesimlerinde de karşılık bulduğu söylenebilir.

Parti Programında "Yeni Bir Dünya" ve "Yeniden Büyük Türkiye" temalarını ön plana çıkartan partinin ana hedefi (Yeniden Refah Parti Programı, 2024);

"Milletimizin manevi ve maddi alanlarda kalkınmasını gerçekleştirerek, huzur ve refaha ulaşmasını sağlamaktır. Bununla birlikte, ülkemizin öncülüğünde, tüm insanlığın kurtuluşu için ilmi, iktisadi, siyasi ve ahlaki alanlarda gerekli adımların atılmasıdır".

Partinin amacı, "Önce Ahlak ve Maneviyat" ilkesini her alanda hâkim kılarak, hak ve adaleti tesis etmek olarak belirlenmiştir (Yeniden Refah Parti Programı, 2024). Partinin ekonomi politikası ise tıpkı RP'de olduğu gibi "Adil Ekonomik Düzen" üzerine kuruludur. Bir bütün olarak bakıldığında, YRP'nin gerek eylem gerekse söylemlerinde "eskiyi ihya" etmeye çalıştığı söylenebilir. Parti bilhassa 2024 yılında yapılan yerel seçimlerde "1994 ruhu" vurgusu ve seçimlerde sıklıkla kullanılan RP'nin ikonik hale gelen "Refahın Vakti Geldi" şarkısının yeniden uyarlanması bu durumu teyit eder niteliktedir.

4. Doğuş Teorileri Bağlamında Yeniden Refah Partisi

Siyasi partilerin nasıl ortaya çıktığı hakkında ise çeşitli görüşler vardır. Bunlardan en popüler olanı demokrasinin gelişimine paralel olarak oy uygulamasının başlaması ve oy hakkının giderek genişlemesinin siyasi partilerin doğuşuna vesile olduğudur (Turan, 1986: 96; Kapani, 2006: 177). Bu başlık altında, YRP, siyasi partilerin doğuşunu açıklayan çeşitli teoriler bağlamında değerlendirilecektir.

4.1 Kurumsal Teori

On dokuzuncu yüzyılın ilk çeyreğinden sonra; oy hakkının genişlemesi karşısında ilk önce parlamentolardaki grupların yurt çapında seçim büroları oluşturarak siyasi partilere dönüştüğü görülmektedir. Ardından da sendika, kooperatif, esnaf birlikleri başta olmak üzere örgütlü sivil toplum kuruluşları da; ülke çapında ya da bölgesel düzeyde hazır teşkilatlanmaları varken siyasi partiye

dönüşme hamleleri yapmışlar ve böylece siyasi parti sayısı giderek artmıştır. Bu bağlamda ilk siyasi partiler; parlamento içinden doğan siyasi partiler ve parlamento dışından doğan siyasi partiler şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

4.1.1 Parlamento İçinden Doğan Partiler

Bu tarz partiler; parlamentolarda oluşan grupların oy verme hakkının yaygınlaşmasına paralel olarak yaygın örgüt ağı kurmaya yönelmeleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu partiler; geniş bir özerklik içinde çalışan, yani merkeziliğin düşük tonda olduğu, yerel teşkilatların da aday belirleme ve politika tespitinde söz sahibi olduğu bir yapıdadır. Bazen coğrafi yakınlık (yöresel gruplar), bazen siyasal fikir benzerliği bazen de meslektaşlık gibi etkenlerle gruplaşmalar oluşturmuşlardır. Oy hakkı genişletilip yayıldığında ise, adayları seçmene tanıtmak ve seçmen tercihlerini bu adaya yönlendirmek için seçim komiteleri kurulmuştur. YRP'yi ise bu kategoride değerlendirmek olası görünmüyor. Ancak bunların dışında ortaya çıkabilen başka siyasi partiler de vardır. Bunlar, seçim çevresi veya parlamento dışında ortaya çıkan partilerdir.

4.1.2 Parlamento Dışından Doğan Partiler

Bu tür partiler, oy verme hakkının yaygınlaşmasına paralel olarak; işçi sendikaları, fikir kulüpleri, çiftçi kooperatifleri, esnaf birlikleri gibi parlamento ile ilgisi olmayan kuruluşların siyasal amaçlı örgütlenme içine girmesi neticesinde ortaya çıkmıştır. Nitekim parlamento dışından bir kuruluşun partileşme sürecinin çekirdeği oluşuna verilen başlıca örnek İngiltere'deki sendikalar tarafından İşçi Partisi'nin kurulmasıdır. Günümüzde İngiltere'deki başlıca iki partiden biri olan İşçi Partisi, 1899'da İşçi Sendikaları Kongresi'nde alınan kararla 1906 yılında kurulmuştur (Duverger, 1993: 24).

Bu bağlamda YRP'nin parlamento dışında doğan parti niteliği taşıdığı söylenebilir. YRP, Duverger'nin işaret ettiği parlamento ile bağlantısı olmayan Necmettin Erbakan Vakfı çevresinde şekillendiği ifade edilmişti. Partide, Millî Görüş Hareketi içerisinde geçmişte parlamentoda görev almış kişiler bulunsa da partinin kuruluşu parlamento dışında gerçekleşmiştir.

Yine siyasal partilerin doğuşunu birtakım siyasi partilerin birleşme veya bölünmesine bağlayan teori ise birçok siyasi partinin; hâlihazırda var olan siyasi partilerden kopmalar ya da bunların birleşmeleri neticesinde ortaya çıktığı görüşündedir. Gerçekten de hemen her ülkede bu yaklaşıma uyan çok sayıda parti görmek mümkündür. YRP'nin kurucu kadrosu ve parti yönetimi incelendiğinde SP ve Ak Parti gibi partilerden kopan üyelerin bulunduğu söylenebilir.

4.2 Modernleşme Teorisi

Partilerin doğuşu belli bir modernleşme deneyiminin ürünüdür. Bu bakımdan bir toplumda siyasal-toplumsal anlamda bir modernleşme deneyimi mevcut değilse siyasal partilerin doğması da mümkün değildir. Dünyadaki ilk siyasi partiler; millet (halk) egemenliği teorisine geçiş, parlamentoların ortaya çıkması ve nihayetinde de oy hakkının devreye girmesi gibi birbirini tamamlayan süreçlerin neticesinde ortaya çıkmışlardır. Bu üç süreç birlikte işlediğinde temsili demokrasi modeli ortaya çıkmaktadır. Özellikle on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte birçok ülkede parlamentolar kurulmuş ve buraya temsilcilerin seçilmesi esasına dayalı olarak siyasal sistemler yeniden biçimlendirilmeye başlamıştır. Bu gelişmeler siyasal hayatta köklü değişiklikler yaratan ve en önemlisi de siyasal partileri bir ihtiyaç olarak gündeme getiren süreçlerdir. Bu bağlamda modern toplumlarda siyasal partilerin olmazsa olmaz yapılar olduğu söylenebilir (Dursun, 2010: 259-260).

Modernleşme kentleşmenin, ulaşım ve haberleşme alanlarındaki imkânların ve eğitim düzeyindeki ilerlemenin arttığı bir toplumsal değişim sürecidir. Bu süreçte toplumda bir takım yeni kolektif (toplumsal) ihtiyaçlar baş göstermekte; bu ihtiyaçları giderme doğrultusunda ortaya yeni kurumlar çıkmaktadır. Bu kurumlar arasında Millî meclis konumundaki parlamento ve parlamentonun oluşumu

için devreye giren seçim mekanizması da yer alır. Ayrıca siyasal iktidarların sınırlandırılması yani etkin muhalefet ihtiyacı da modernleşme ile gündemde yer tutar. İşte bu gibi gelişmelerin iç içe geçtiği dönüşüm sürecinde (yani modernleşme sürecinde) de birçok sosyal grup da parlamentoda yer almak için siyasal planda örgütlenerek partileşme yoluna gidebilir. Bu bağlamda Türkiye'deki bütün siyasal partilerle birlikte (Kıvrak, 2020: 145) YRP'nin de bu tasnife uygun olduğu söylenebilir. Bu noktada belirtilmesi gereken husus ise Millî Görüş geleneğini sürdüren tüm partilerin, modernleşme bağlamında dinin yeniden anlamlandırılması çabasının ürünü olduğudur (Yavuz, 2005: 595).

4.3 Bunalım Teorileri

Toplumları sarsan büyük kriz dönemleri (savaş, ekonomik kriz gibi) siyasal partilerin doğuşuna yol açabilir. Sömürge konumunda ya da işgal altında olan toplumların bağımsızlık mücadelesi gibi durumlarda, mücadeleyi sürdüren hareketler ilerleyen zamanlarda siyasal partilere dönüşmüştür (Kapani, 2007: 179-180).

4.3.1 Meşruiyet Bunalımı

Meşruluk bunalımı ile kastedilen; siyasal sistemin hangi şartlar altında işlemesi gerektiğinin ve kimlerce yönetileceğinin toplumda tartışma konusu haline gelmiş olmasıdır. Yani eğer bir toplumda var olan siyasal sistemin işleyişine ve işbaşındaki siyasal yöneticilerin durumuna yönelik eleştiriler ve tartışmalar artmış ise meşruluk sorunu baş göstermiş demektir. Genellikle monarşik bir düzenden halk egemenliğine geçiş dönemlerinde, sömürge konumunda ya da işgal altında olan toplumların bağımsızlık mücadelesine girişmeleri gibi durumlarda bir meşruiyet bunalımı ortaya çıkmaktadır. Yine var olan siyasal sistemi meşru bulmayarak bir kurtuluş savaşı başlatmış olan siyasal organizasyonlar; Hindistan'da Kongre Partisi'ni, Tunus'ta Yeni Destur Partisi'ni kurmuşlardır (Kapani, 2006: 180; Dursun, 2008: 208). YRP'nin bu bağlamda değerlendirilmesi mümkün görünmemektedir.

4.3.2 Bütünleşme Bunalımı

Bu bunalım esas itibarıyla toplumla bütünleşemeyen grupların varlığı ile alakalıdır. Her toplumda ana kitle ile bütünleşemeyen kesimler olabilir. İşte bu kesimler bütünleşme bunalımı sürecinde siyasal parti kurma yoluna da gidebilmektedir. Çoğunlukla dinî ve etnik/ulusal kimlik açısından heterojen olan toplumlarda karşılaşılan bunalımdır (Dursun, 2010: 261).

4.3.3 Katılma Bunalımı

Bunalım teorisi kapsamındaki son yaklaşım ise siyasal sisteme katılma imkânına sahip olmadığını düşünen toplumsal kesimlerin siyasal parti kurma yoluna gitmeleri şeklindedir. Avrupa tarihine bakıldığında modernleşme sürecinde ortaya çıkan ve siyasal katılma imkânları kısıtlı olan yeni toplumsal kesimlerin (sözelimi işçilerin) katılma istek ve ısrarları neticesinde esnaf kökenli, işçi sendikaları kökenli, köylü ve çiftçi odaları kökenli birçok siyasal partinin kurulduğu görülebilir (Dursun, 2010: 261-262).

YRP'yi katılma ve bütünleşme bunalımı kategorisi içine koymak mümkündür. Partinin tıpkı MNP'den itibaren Millî Görüş Hareketi'nin genelinde görüldüğü gibi (Kıvrak, 2020: 144-145) temsil imkânı bulamayan bilhassa dindar kesime hitap ettiği söylenebilir. Buna etki eden faktör olarak Ak Parti'nin dava ve ideoloji olarak gerilemesi gösterilebilir (Somer, 2024). YRP'nin toplumsal tabanını ağırlıklı olarak muhafazakâr ve dindar seçmenler oluşturmaktadır. Yine bu kesimlerin diğer siyasal partiler ve tabanları ile bağ kurmasının zor olduğu söylenebilir.

Öte yandan YRP, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya yönelik politikaları daha çok ekonomi temellidir. Bu bağlamda partinin toplumsal sorunlara ekonomi-politik bir perspektiften yaklaştığı söylenebilir. Parti programında belirtilen "Devletin millet için var olduğu prensibi ile hareket edilerek, "gardiyan devlet" anlayışı yerine "garson devlet" anlayışı hâkim kılınacaktır." (Yeniden Refah Parti Programı,

2024) ibaresi, partinin bu yaklaşımını teyit eder niteliktedir. Partinin bilhassa anadilde eğitimin gerekliliğine dikkat çekmesi sebebiyle Kürt seçmene hitap eden nitelikler göstermesi ve Kürt seçmenin temsilciliğini de üstlenme hedefinde olması, bilhassa dindar-Kürt seçmenin oylarını talep etmesi, partiyi katılma bunalımı partisi olarak tanımlamaya imkân sağlar.

5. Siyasi Parti Tipolojileri Bağlamında Yeniden Refah Partisi

Parti tipolojisi siyasal hayatın başlıca aktörlerinden olan partilerin farklı yapılanma ve önceliklere sahip olmaları ile ilgili bir kavramdır. Siyasi partiler; siyasi partinin tanımı bağlamında başlıca özellikler noktasında benzerlik taşımakla birlikte; çoğu kez sahip oldukları ideoloji, teşkilatlanma biçimi, liderin (genel başkanının) parti içindeki konumu ve üyelerin etkinlik düzeyi gibi hususlarda birbirlerinden farklıdır. Bu hususta ilk ciddi bilimsel çalışma Fransız siyaset bilimci Maurice Duverger tarafından 1951 yılında yapılmıştır. Ardından Alman araştırmacı Sigmund Neuman (1904-1962) 1956'da bir başka tipolojiyi (sınıflandırmayı) ortaya koymuştur.

5.1 Kadro-Kitle Partisi

Maurice Duverger'in kadro-kitle partisi ayrımı, ortaya atıldığı 1951 yılında geniş yankı uyandırmış ve çeşitli açılardan eleştirilmesine rağmen genellikle benimsenmiştir (Kapani, 2007: 185). Duverger'in siyasi partileri iki ana kategoriye toplayarak oluşturduğu kadro partileri-kitle partileri şeklindeki sınıflandırma bu alanda ilk olmanın da ötesinde en yaygın (en çok kabul gören) sınıflandırma konumundadır (Sarıbay, 2012).

Kadro partileri üye sayısını arttırma girişimleri olmayan, üyelerden ziyade nitelikli kişilere dayalı olan partilerdir. Seçim çevrelerinde isim yapmış, kamuoyu önderi niteliğinde isimleri partiye katmak kadro partilerinde temel politika durumundadır. Kadro partileri seçim zamanları dışında fazla faaliyette bulunmayan partilerdir. Bu yüzden de güçlü bir parti teşkilatlanmasına da sahip değillerdir (Duverger, 1993: 107).

Kitle partileri tam olarak üye sayısının çokluğu ile karakterize olan siyasi partilerdir. İdeolojik konumları daha ön plana çıkan bu tür partiler, üyelerinin siyasi eğitimine çok önem verirler. Parti üyeliği hem üyelerce üstlenilen siyasal fonksiyonlar hem de sayı bağlamında önemli bir husustur. Üyelerin aktif katılımı ve finansal desteği kitle partilerinde önemli bir özelliktir. Kitle partilerinin, çalışmaları sadece seçim zamanları ile sınırlı değildir. Parti, çoğunlukla bir siyasi eğitim merkezi gibidir ve yönetici seçkinler yetiştirir. Teşkilatlanma bakımından ise oldukça disiplinli ve merkeziyetçi yapıdadırlar (Duverger, 1993: 107; Kapani, 2007: 186-187). Bu tipoloji bağlamında YRP'ye ilişkin değerlendirme, daha anlaşılır olması ve karşılaştırılabilir olması için bireysel temsil ve toplumsal bütünleşme ayrımlarıyla birlikte bir sonraki başlıkta ele alınacaktır.

5.2 Bireysel Temsil ve Toplumsal Bütünleşme Partileri

Sigmund Neumann, partileri "bireysel temsil" ve "toplumsal bütünleşme" partileri şeklinde sınıflandırmıştır. Neumann'ın toplumsal bütünleşme partilerini; demokratik veya totaliter olanlar şeklinde ikili bir ayrıma tabii tuttuğu belirtilebilir. Bireysel temsil partileri, yukarıda bahsedilen kadro partileri tanımına benzerdir. Bireysel temsil partilerinde siyasal bir ideolojinin güçlü bir şekilde varlığından bahsetmek de mümkün değildir. Hatta Neumann'a göre tam tersine bu partiler ideolojinin katı kurallarından kaçarak pragmatik davranmaya çalışan partilerdir (Kapani, 2007: 189-190).

Toplumsal bütünleşme partileri ise yine yukarıda değinilen kitle partilerine benzerdir. Neumann, toplumsal bütünleşme partilerinin sadece kitleleri temsil etme gibi dar kapsamlı bir faaliyet alanı içinde kalmadığını da vurgular. Totaliter bütünleşme partilerinde parti ile üyeleri arasındaki sıkı bir ilişki vardır ve dahası parti teşkilatının üyelerin siyasal davranışları üzerinde kontrol edip yönlendirme gücü

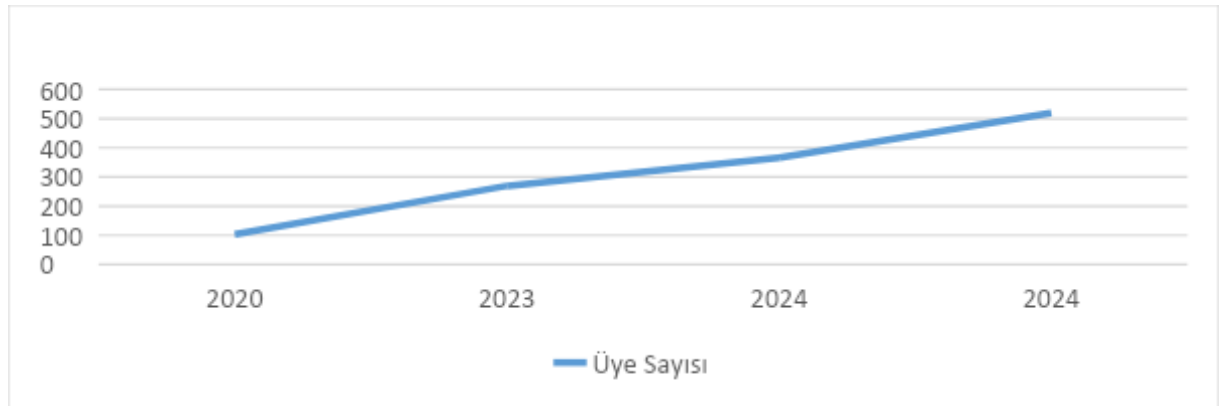
bulunmaktadır. Totaliter bütünleşme partilerinde ideolojik yoğunluk oldukça fazladır. Üyelerden ideolojiye sıkı bir bağlılık istenir (Kapani, 2007: 190-191).

Öncelikle 1961'den sonra deneyimlenen çok parti sistemi dönemiyle birlikte, Türk siyasal partilerinin büyük çoğunluğunun kitle partisi modelini benimsediği, bu modele ulaşma çabası içinde olduğu belirtilmelidir. Ancak hemen ifade edilmelidir ki Türk siyasal partileri hiçbir zaman tam anlamıyla bir kitle partisi özelliği sergileyememiştir. Türk siyasal kültüründe yer alan; lidere bağlılık, liderleri karizmatikleştirme eğilimi, itaat ve sadakat kültürü gibi unsurların da örgütsel özelliklerin oluşumunda pay sahibi olduğu söylenebilir.

1990 - 1995 yılları arasındaki Refah Partisi'nin tam anlamıyla olmasa bile bir kitle partisi görünümü sergilediği görülmektedir. Refah Partisi bahsedilen zaman aralığında Türkiye'de kitle partisine en yakın örnek olmayı; çok sayıda dernek, vakıf, gazete, dergi, öğrenci yurdu, sendika, işveren örgütleri ve dini cemaatler gibi oluşumları kapsayan yatay örgütlenmeye dayalı bir örgütlenme tesis ederek sağlamıştır (Özbudun, 2008: 88).

YRP'nin kadro partisi ve kitle partisi özelliklerini birlikte yansıttığını söylemek mümkündür. YRP'nin dar bir kadro (Somer, 2024) ve güçlü bir liderlik etrafında toplanması, partiyi kadro partisine yaklaştırmaktadır. YRP'nin ideolojik bagajının oldukça dolu olduğu da söylenebilir. Partinin; Millî Görüş, İslamcılık, Anti-Siyonizm ve muhafazakârlık gibi siyasi çizgilere sıkı sıkıya bağlı olduğu görülüyor. Fakat öte yandan partinin lideri Erbakan ve diğer üst düzey yöneticiler tarafından sıkça dile getirilen üye sayısını artırmaya yönelik hamleler, partiyi kitle partisi özelliğine yaklaştırmaktadır. Partinin üye sayısındaki artış, bunu destekler niteliktedir.

Tablo 1: Yeniden Refah Partisi Üye Sayısı (bin kişi)

Bütün bunlardan hareketle YRP'nin belirgin bir şekilde kitle partisi özellikleri gösteren demokratik bütünleşme partisi olduğu söylenebilir. Duverger'in tipolojisinden hareketle günümüz siyasal partilerine bakıldığında, büyük bir çoğunluğunun hem kadro hem de kitle partisi özelliklerine sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, benzer bir şekilde Türk siyasal partileri de ne tam anlamıyla kadro ne de tam anlamıyla kitle partisi şeklinde açıklanmaktadır (Kapani, 2006: 187, 188). YRP de bu açıklamaya dahildir.

5.3 Hepsini Yakala Partisi Olarak Yeniden Refah Partisi

1960'lı yıllarla beraber siyasal partilerle ilgili çalışmalarda yeni yaklaşımlar söz konusudur ve bu yaklaşımlardan hareketle yeni tipolojilerin (kategorilerin) gündeme gelmeye başladığı da görülmektedir. Bu tipolojilerin başında Otto Kirchheimer'in (1905-1965) "hepsini yakala partisi" (catch all party) kategorisinin geldiğini söylemek mümkündür. Alman siyaset bilimci Otto Kirchheimer özellikle 1950-60 periyodunda Almanya'daki siyasal partiler üzerinde yoğun çalışmalarda bulunmuştur.

Ölümünden bir yıl sonra, 1966'da çalışmalarının genişletilmiş baskısının yayınlanmasıyla gündeme gelen parti tipolojisi yankı uyandırmıştır. Toplumsal sorunları çözmeye yönelik pratik davranan ve ideolojini geri planda bırakan bu partilerde, lider imajı ön plandadır (Süer, 2011: 61). Nitekim bunun bir sonucu olarak güçlü lider olmadığı takdirde bu tarz partilerde bir oy kaybı yaşanması sıklıkla görülen bir husus olduğu söylenebilir.

Öte yandan Türk siyasi partilerinin her zaman herkesi yakalama gayreti içinde oldukları da bir gerçektir (Özbudun, 2008, s. 82). Ancak bununla beraber YRP'nin kuruluşundan bu yana geçen süre zarfında Millî Görüş çizgisine bağlı kaldığı söylenebilir. Sözgelimi, Millî Görüş Hareketi'nin geleneksel faiz karşıtlığının devam ettiği görülmektedir. Nitekim parti lideri Erbakan iktidara gelme durumunda faizi ve haksız kazancı yasaklayacaklarını dile getirmiştir (DHA, 2022). Yine YRP, manevi ve ahlaki değerlere ters gördüğü eşcinsellik, İstanbul sözleşmesi ve Feminizme de karşıdır. Bu bağlamda partinin kuruluşundan itibaren geçen 5 yıllık sürede kendi tabanını konsolide etmek istediği söylenebilir. Bahsedilen hususlardan hareketle partinin hepsini yakala partisi özelliği taşımadığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

6. Kurumsallaşma Bağlamında Yeniden Refah Partisi

Kurumsallaşma, ilgili aktörün işlevlerini gerektiği gibi yerine getirmesi, belli bir toplumsal itibar elde etmesi ve uzun süre varlığını devam ettirmesi ile ilgili bir kavramdır. Bir ülkedeki siyasi partilerin kurumsallaşması, demokrasinin kökleşmesi açısından çok önemlidir.

Kurumsallaşma konusunda en yaygın bilinen teorilerden birisi, Amerikalı siyaset bilimci Samuel Huntington'a (1927 – 2008) aittir. Huntington siyasal gelişme konusunu araştırırken siyasal gelişmenin başlıca belirleyicisi olarak siyasal örgütlerin kurumsallık düzeylerinden bahsetmiştir. Kurumsallaşma bağlamında dile getirdiği ölçütler (kriterler) siyasi partilerin kurumsallaşmasını açıklama amacıyla bilim çevrelerinde son derece yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Arıkan, 2008).

Ancak kurumsallaşma hususunda zamanla başka yaklaşımlar da ortaya çıkmıştır. Örneğin Angelo Panebianco, örgütlerin kurumsallaşmasında "itibar" kazanmayı ön plana çıkartır (Panebianco, 1988: 53). Panebianco'ya göre bir örgüt özerklik ve sistemliliğe sahipse kurumsallaşmıştır. Bu bağlamda Panebianco da tıpkı Huntington gibi özerklik kriterini ön plana çıkarmaktadır. Panebianco'nun sistemlilik tanımının ise Huntington'ın tutarlılık ve karmaşıklık ölçütlerine denk düştüğü söylenebilir (Bölükbaşı, 2022: 307).

Tıpkı Huntington ve Panebianco gibi Steven Levitsky (1998) de örgütlerin içsel boyutlarına ilişkin kurumsallaşma kriterleri olduğunu ileri sürer. Davranışsal rutinleştirme ve değer aşılama olarak adlandırdığı kriterler örgütün başlı başına kendini sürdürmesi ve kuralların örgüt içinde itibar kazanması ile ilgilidir (Levitsky, 1998: 79).

Örgütlerin içsel boyutuna ilişkin olarak kurumsallaşma yaklaşımlarının dışında örgütlerin dışsal boyutuna da yer veren yaklaşımlar mevcuttur. Örneğin Janda siyasi partilerin kamuoyunun zihninde somutlaşan bir görünümde olduğunun altını çizer (Janda, 1980: 19). Ayrıca, bir partinin art arda veya birden fazla seçime girmesinin kurumsallaşma göstergesi olduğuna ilişkin yaklaşımlara da rastlamak mümkündür (Rose ve Mackie, 1988: 536).

Huntington siyasal gelişmenin başlıca dinamiği olarak kurumsallaşmayı işaret etmiş ve siyasal örgütlerin kurumsallaşması için bazı ölçütlerden bahsetmiştir. Huntington, kurumsallaşmanın temel ölçütlerini, uyarlanabilirlik, karmaşıklık, özerklik ve tutarlılık olarak sıralamıştır (Huntington, 1966: 65). Bu ölçütleri taşıyan örgütsel yapıların ve tabii bu arada siyasi partilerin kurumsallaştığını kabul etmektedir.

Bir siyasal parti değişen çevre şartlarına göre yeniden uyarlayabiliyorsa kurumsallaşma yönünden güçlü bir görünüme sahip demektir. Örgütlerin uyarlanabilirliğini işlevsellik açısından ölçmek mümkündür. Bulunduğu çevredeki değişimlere uyum gösterebilmiş bir örgütün, bu yeteneği gösterememiş bir örgüte göre daha iyi kurumsallaştığı söylenebilir (Huntington, 1966: 68).

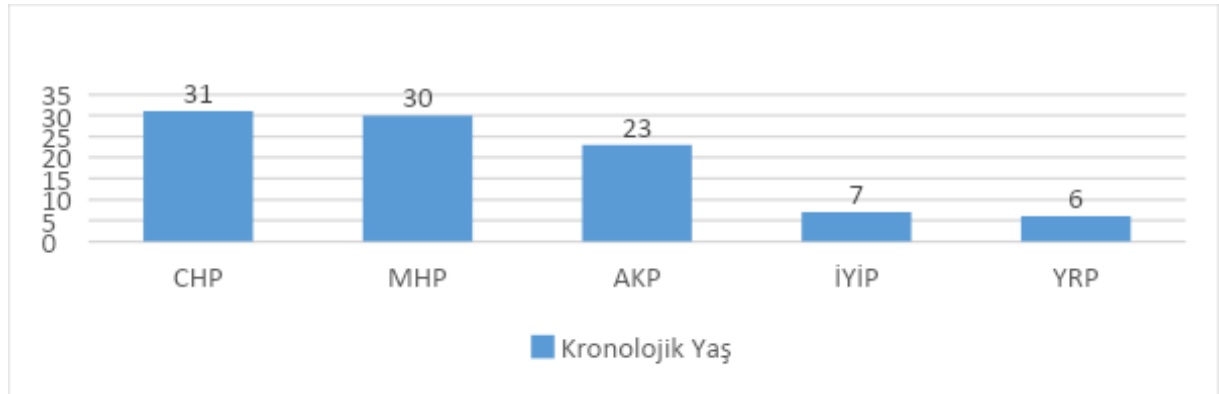
Bir siyasi partinin ömrü de kurumsallaşması açısından önemli bir gösterge kabul edilir. Siyasi partilerin yaşı konusunu da Huntington'un kurumsallaşma ölçütlerinden hareketle esasta iki açıdan ele almak mümkün: "kronolojik yaş" ve "kuşaksal yaş".

Bir siyasi partinin kronolojik yaşı kavramı ile kastedilen kuruluşundan itibaren toplam varoluş süresidir. Bu süre ne kadar fazlaysa siyasi partinin uyarlanabilirlik yeteneğinin, dolayısıyla kurumsallaşma düzeyinin de o oranda yüksek olması muhtemeldir. Kuşaksal yaşı ileri olması partinin üst düzey yönetici kadrosunun zamana ve şartlara bağlı olarak değiştiğine işaret eder.

Türk siyasi partilerinde liderin konumun oligarşik özellikler gösterdiği söylenebilir. Buna yol açan başlıca faktörler olarak; lider kültü oluşturmaya müsait bir kültürel arka plan, lider konumuna gelenlerde kişisel eğiliminin baş göstermesi, tarihsel olarak devralınan tek parti mirası ve siyasette himaye tarzı ilişkilerin yaygın oluşu gibi faktörler gösterilebilir. İşte tüm bu etkenlerin tesiriyle partilerde oligarşik bir kadro yapısı oluşmakta; Türk siyasal partilerinde lider ya da lider kadrosu değişimi çok zor gerçekleşmektedir (Turan, 2011: 1). Böyle bir tablo içinde genel başkanın her dediği emir telakki edilmekte; partinin yönetimi önemli kararlar doğrudan liderin tasarrufuna bırakılmaktadır.

Günümüz itibarıyla YRP'nin kuruluşunda itibaren altı yıllık bir sürenin geçmiş olması dolayısıyla, partinin uyarlanabilirlik ölçütü açısından tam bir analiz imkânı vermediği söylenebilir. Kronolojik yaş olarak oldukça yeni olan partinin bağlı olduğu Millî Görüş Hareketi'nin bu bağlamda incelenmesi konuyu somutlaştırma bakımından daha yerinde olacaktır. Millî Görüş Hareketi'nin Türk siyasetinde 1970'li yıllardan itibaren etkin olduğu göze alındığında YRP'nin yarım asrı geçen bir tarihsel arka plana sahip olduğu görülmektedir. Nitekim Millî Görüş Hareketi geçen süre zarfında birçok badire atlatmış, kendini değişen şartlara uyarlayabilmiştir.

Tablo 2: Partilerin Kronolojik Yaşları

Ülkemizde CHP ve MHP dışındaki siyasi partilerin kronolojik yaş olarak henüz çok genç oluşundan da bahsetmek gerekir. Bu iki parti birçok noktada kurumsal nitelik kazanmışken diğerlerinde ise kurumsallaşma daha düşük seviyededir. Kurumsallaşma açısından karşı karşıya olunan negatif tabloda ise ülkede 1961 ve 1980 yıllarında yaşanan askeri darbelerle siyasi süreçlerin kesintiye uğramasının da etkisi bulunmaktadır. Nitekim bu kesintiler göz ardı edilirse, CHP'nin 100'ü aşkın, MHP'nin de yaklaşık 75 yıllık bir kronolojik yaşa sahip olduğu söylenebilir.

Kurumsallaşmanın bir diğer ölçütü karmaşıklık ölçütüne göre bir örgütsel yapı zaman içinde birçok kurum ve organizasyon geliştirir ve onları sorunsuz bir şekilde yönetirse kurumsallaşmış demektir (Huntington, 1966: 71). Çünkü böyle bir yapı sayesinde fonksiyonel uyum (kendini uyarlama) ve badireleri atlatma gücü yüksek olmakta; ilgili yapının ömrü uzamaktadır.

Kurumsallaşmanın bir başka göstergesi olan karmaşıklık kriteri bakımından YRP'nin oldukça başarılı olduğu söylenebilir. Parti kuruluşundan itibaren çok kısa süre içerisinde yurt genelinde örgütlenmiş ve seçimlere girme yeterliliği konusunda problem yaşamamıştır. Partinin kadın kolları ve gençlik kolları gibi yapılanmaları kuruluşuna müteakip faaliyetlerine başlamıştır. Partinin kısa süre içerisinde karmaşık kriterini sağlamasında siyasal İslamcı partilerin sahip olduğu bazı özelliklerin etkili olduğu söylenebilir. Bu partiler, organizasyonel yapıları, ideoloji ve toplum nezdindeki itibarı ile gerek seçimlerde gerekse kuruluş aşamasında kolay örgütlenme vb. birtakım avantajlara sahiptir (Cammatt ve Luong, 2014: 187-206). Camiler, vakıflar ve okullar gibi kurum ve kuruluşlarla irtibatta olmaları hasebiyle organizasyonel yapılarının güçlü olduğu söylenebilir. Yine ideolojik olarak toplumun bilhassa dindar kesimini konsolide edebildiği belirtilebilir. Bahsedilen hususlar Siyasal İslamcı partiler için güvenilir ve saf olarak belirli bir itibar oluşturan ve böylece geniş bir halk desteği elde etmelerini sağlayan unsurlar olarak ele alınabilir.

Kurumsallaşmanın bir diğer ölçütü özerkliktir. Bir siyasal parti kendisine yakın veya irtibatlı toplumsal kesimlerden özerk hareket edebildiği oranda kurumsallaşmıştır. Parti bir tek toplumsal grubun menfaatlerini savunuyorsa çeşitli sosyal grupların menfaatlerini savunan bir partiye nazaran daha az kurumsallaşmıştır (Huntington, 1966: 74). Bu arada bir siyasi partinin özerkliği hususunda tek bir sosyal gruba dayanmaması da bir avantaj olabilir. Bir tek sosyal grubun sözcüsü konumunda olan bir parti, çeşitli sosyal grupların (sözelimi hem işçilerin hem çiftçilerin hem de esnafın) sözcülüğünü üstlenmiş bir parti kadar özerk değildir.

Belirtildiği üzere partinin doğuşundan itibaren Necmettin Erbakan Vakfınca şekillenmesinin, özerklik kriteri açısından partinin kurumsallaşmasını zedelediği söylenebilir. Partinin "dar" bir toplumsal tabana hitap eden söylemleri yine özerklik kriterini yerine getirmede güçlük çektiğini göstermektedir.

Kurumsallaşmanın son ölçütü ise tutarlılıktır. Bu ölçüte göre kurumsal bir yapının birlik ve tutarlılığı ne kadar kuvvetli ise kurumsallaşma düzeyi yüksek; birlikten ne derece yoksunsa kurumsallık açısından da o derece eksiktir. Bir siyasal yapı olarak ortaya çıkmak, az veya çok bir uzlaşmanın sonucudur. Aralarında birçok konuda uzlaşma olan kişiler birlikte bir siyasi örgüt meydana getirirler. Ancak burada tutarlılık kriteri ile kastedilen bundan daha farklı bir uzlaşma düzeyidir. Şöyle ki burada kastedilen temel amaçlar ve fonksiyon bağlamında güçlü bir konsensüsün parti içinde yerleşmiş olmasıdır (Huntington, 1966: 75).

Tutarlılık ölçütü bakımından YRP'nin tarihsel arka planı itibarıyla zorluk çekmediği; Millî Görüş çizgisinde ilerleyen partinin eylem ve söylemleri itibarıyla tutarlı bir görünüm sergilediği söylenebilir. Partinin siyasal yaşamda henüz "yeni" sayılabilecek bir yaşta olması ve parti içinde görüş ayrılıklarının yaşanmaması gibi hususların partinin tutarlı olmasında etkili olduğu görülmektedir.

7. Sonuç

Maurice Duverger'in ifadesiyle her siyasi parti, kökenlerinin derin etkisi altında faaliyetlerini sürdürür (Duverger, 1993: 15). Bu bağlamda doğuş teorileri yardımıyla yapılacak analizler, sadece partilerin formel olarak ortaya çıkış sürecine yönelik değerlendirmelerle sınırlı kalmamalıdır. Bu bağlamda YRP'nin de Millî Görüş mirasını devralması dolayısıyla en azından partinin dayandığı ideolojik zemin anlamında köklü bir geçmişe sahip olduğu iddia edilebilir.

Öte yandan, doğuş teorileri bağlamında ele alındığında, son yarım asra damga vuran Millî Görüş Hareketi'nin temsilcisi olan YRP'nin Erbakan Vakfı çevresince ve milletvekili olmayan kurucu kadro ile

kurulmuş olması dolayısıyla parlamento dışından doğan bir parti olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, YRP'yi katılma ve bütünleşme bunalımı kategorisi içinde değerlendirmek de mümkündür. Parti, siyasal hayata katılmadıklarını düşünen, kendi istek, talep ve eleştirileri doğrultusunda siyasal politika ve kararların oluşmadığı kanısında olan gruplarca kurulmuştur. Katılma bunalımına ülkemizden de birçok partiyi örnek göstermek mümkündür: Demokrat Parti, altmışlı yılların sonunda ortaya çıkan iki parti; milliyetçi çizgideki Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve İslamcı çizgideki Millî Selamet Partisi (MSP) ilk akla gelen örneklerdir.

Parti tipolojileri açısından değerlendirildiğinde, YRP'de hem kadro hem de kitle partilerine ait birtakım özellikler ortak olarak bulunmaktadır. Bilhassa kitle partilerinin belirgin özelliği olan üye sayısını artırmaya yönelik hamleleri, YRP'yi kitle partisine yaklaştırmaktadır. Ancak parti kitle partisi olmanın başlıca gerekleri arasında yer alan üyelerin karar süreçlerine katılımı ve parti kademelerinde yükselebilmesi gibi hususlarda henüz kayda değer bir ilerleme kat edememiştir. Merkeziliğin yüksek olması, güçlü oligarşik eğilimlerin varlığı, haklardan ziyade yükümlülüklerle dolu bir üyelik kültürüne sahip olması gibi hususlar da partinin kitle partisi ile bağdaşmayan diğer özellikleridir. Yine parti yönetiminin dar bir kesimin elinde olması, partinin kadro partisi görünümüne büründüğünü teyit eder niteliktedir. Parti kuruluşundan itibaren dar bir toplumsal tabana hitap etmesi bakımından hepsini yakala partisi özelliği barındırmamaktadır. Partinin dindar ve muhafazakâr seçmenlere yönelik söylemlerinin dışına çıkmadığı da ayrıca belirtilmelidir.

Kurumsallaşma açısından ele alındığında ise YRP'nin tarihsel arka planı itibarıyla kurumsallaşmada zorluk yaşamadığı görülüyor. Millî Görüş geleneğine sahip çıkan parti, kuruluşundan kısa süre sonra önemli sayıda üyeyi bünyesine katabilmiştir. 31 Mart 2024 Mahalli İdareler Seçimleri öncesinde de en çok üyeye sahip üçüncü parti konumuna gelmesi, bu durumu teyit eder niteliktedir. Partinin kuruluşuna müteakip kısa bir süre içinde örgütlenmesini tamamladığı ve alt kollara ayrıldığı da söylenebilir. Nitekim 81 ilin tamamında örgütlenen partinin, gençlik ve kadın kolları olmak üzere çeşitli alt birimlerinin partinin kuruluşuna müteakip faaliyetlerine başladığı görülmektedir. Dolayısıyla, karmaşıklık ölçütü bakımından da olumlu bir tabloya sahip olduğu söylenebilir. Tutarlılık açısından değerlendirildiğinde ise partinin eylem ve söylem açısından tutarlı bir görünüm sergilediği görülmektedir. Bunda en önemli faktör olarak partinin belirgin ideolojik perspektifinin etkisi oldukça yüksektir.

Tüm bu veriler ışığında, Yeniden Refah Partisi'nin geleceğine dair çıkarımlarda bulunmak da mümkündür. Öncelikle, günümüzün siyasi koşullarında partinin mevcut iktidar ve muhalefet bloklarına karşı bir alternatif oluşturması dolayısıyla belli ölçüde bir seçmen potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Ak Parti veya Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'la "gönül bağı" korumaya devam etmesine karşın başta ekonomik sorunların yarattığı toplumsal tepki karşısında alternatif arayan sağ-muhafazakâr seçmen tarafından YRP, yeni bir alternatif olarak tercih edilebilir. Nitekim 2024 Mahalli İdareler Seçimlerinde partinin aldığı görece yüksek oy oranı bunu destekler niteliktedir.

Bununla beraber, partinin oy oranını artırmasında popülist politika izlemesinin etkisinden de bahsetmek mümkündür. Bu bağlamda milliyetçi popülizmle hareket eden Zafer Partisi'ne benzer bir biçimde, YRP'nin de İslamcı-popülist bir politika izlediği söylenebilir. Bilhassa partinin son dönemde İsrail ile ticaret konusundaki eleştirel söylemleri bu kapsamda değerlendirilebilir. Partinin ideolojik kökeniyle söylem düzeyinde de kurduğu organik bağ, bu İslamcı-popülist potansiyeline olumlu katkı sunmaktadır. Bu bağlamda partinin bir kitle partisine dönüşme potansiyelini de taşıdığı iddia edilebilir. Ancak bu potansiyeli gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğine dair bir çıkarımda bulunmak için henüz erkendir.

Öte yandan önceden özellikle Ak Parti veya sağ siyasi partiler içerisinde yer almış siyasal elitlerin de YRP'ye katılmasının, partiye yönelik elit desteğinin de artmasını sağladığı söylenebilir. Bu bakımdan partinin bir kitle partisi olma potansiyelinin yanında bir kadro partisi olma potansiyeline de sahip

olduğu söylenebilir. Türk siyasi partilerinin hem kitle partisi hem de kadro partisi özelliklerini bir arada barındırabildiği gerçeği göz önüne alındığında, YRP'nin de kitle partisi olma potansiyelinin yanı sıra kadro partisi olma potansiyeline de sahip olduğu söylenebilir. Ancak tekraren, bu potansiyeli gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğine dair bir çıkarımda bulunmak için henüz erkendir.

Araştırma ve Yayın Etiđi Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı %50, Yazar 2'nin makaleye katkısı %50'dir.

Çıkar Beyanı

Bu makale herhangi bir çıkar çatışması içermemektedir.

Kaynaklar

- Arıkan, E. B. (2008). *Milliyetçi Hareket Partisi Türk Sağının Türk Sorunu*. Agora Kitaplığı.
- Baykal, Ö. (2023, Kasım 23). Yeniden Refah, İlk Büyük Sınavını Nasıl "Hasarsız" Atlattı? - Ömer Baykal. *Perspektif*. <https://www.perspektif.online/yeniden-refah-ilk-buyuk-sinavini-nasil-hasarsiz-atlatti/>
- Baykal, Ö. (2024, Mart 28). "Yükselen" Yeniden Refah "Diğerlerinin" Yap(a)madığı Neyi Yaptı? - Ömer Baykal. *Perspektif*. <https://www.perspektif.online/yukselen-yeniden-refah-digerlerinin-yapamadigi-neyi-yapti/>
- BBC News Türkçe, (15. 05. 2023). *Yeniden Refah: 5 milletvekili çıkararak, seçimlerin sürpriz partisi*, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c887yg6npwdo>
- Berkes, N. (2003). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. Bilgi Yayınevi.
- Bölükbaşı, M. (2022). Measuring the Level of Party Institutionalization in Turkey. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 31(2), 305-321. <https://doi.org/10.26650/siyasal.2022.31.1100558>
- Cammett, M., & Luong, P. J. (2014). Is There an Islamist Political Advantage? *Annual Review of Political Science (Palo Alto, Calif.)*, 17, 187-206. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-071112-221207>
- Cumhuriyet. (07. 01. 2023). *Yeniden Refah Partisi: Seçime tek başımıza gireceğiz*, <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/yeniden-refah-partisi-secime-tek-basimiza-girecegiz-2019371>
- Cumhuriyet. (2024), "Fatih Erbakan'dan 'Şu an Cumhur İttifakı'nda mısınız' sorusuna yanıt" <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/fatih-erbakandan-su-an-cumhur-ittifakinda-misiniz-sorusuna-yanit-2199415>
- DHA. (02.03.2022). *Fatih Erbakan: Ümmet için çalışan kadrolar Millî görüşten çıkacak*, <https://www.dha.com.tr/yerel-haberler/sivas/fatih-erbakan-ummet-icin-calisan-kadrolar-mill-2032563>
- Çaha, Ö., & Baykal, Ö. (2017). Milli Görüş Hareketi'nin Kuruluşu: Türk Siyasetinde Milli Nizam Partisi Deneyimi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3), 788-806.
- Çaha, Ö. & Şahin, B. (2013). *Siyasal İdeolojiler*. Orion Kitabevi.
- Dursun, D. (2010). *Siyaset Bilimi*. Beta Basım Yayım.
- Duverger, M. (1993). *Siyasi Partiler* (E. Özbudun, Çev.). Bilgi Yayınevi.
- Euronews. (2021). *Türkiye'de siyasi parti kapatmaları: Geçmişte hangi partiler yasaklandı?*, <https://tr.euronews.com/2021/06/21/turkiye-de-siyasi-parti-kapatmalar-gecmiste-hangi-partiler-yasakland>
- Gazete Duvar. (2021). *Fatih Erbakan: Karantinamız abartıldı, aşı olmayacağız*, <https://www.gazeteduvar.com.tr/fatih-erbakan-karantinamiz-abartildi-asi-olmayacagiz-haber-1540709>
- Habertürk. (20.03.2023). *Yeniden Refah Partisi'nden Cumhur İttifakı'na katılmama kararı*, <https://www.haberturk.com/son-dakika-yeniden-refah-partisi-nden-cumhur-ittifaki-na-katilmama-karari-3575198>
- Hamsici, M. (4 Nisan 2024). *Yeniden Refah Partisi neden ve nasıl güçlendi?*, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c8033n7zn8ko>

- Huntington, S. P., & Özbudun, E. (1966). Siyasal Gelişme ve Siyasal Bozulma. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(1), 55-107. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001381
- İnternethaber (2019). Saadet Partisi Genel Merkez binasına haciz geldi bina boşaltıldı <https://www.internethaber.com/saadet-partisi-genel-merkez-binasina-haciz-geldi-bina-bosaltildi-2013967h.htm>
- Janda, K. (1980). *Political Parties: A Cross-National Survey*. Free Press.
- Kapani, M. (2006). *Politika Bilimine Giriş*. Bilgi Yayınevi.
- Kıvrak, E. (2020). Millî Nizam Partisi: Tarihsel ve Kuramsal Bir Değerlendirme. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)*, 6(12), 133-153.
- Levitsky, S. (1998). Institutionalization and Peronism: The Concept, the Case and the Case for Unpacking the Concept. *Party Politics*, 4(1), 77-92. <https://doi.org/10.1177/1354068898004001004>
- Millî Gazete. (2017). Millî Görüş Hareketi'nin üçüncü siyasi partisi Refah Partisi işte böyle kapatıldı, <https://www.milligazete.com.tr/haber/918400/milli-gorus-hareketi-nin-ucuncu-siyasi-partisi-refah-partisi-iste-boyle-kapatildi>. Erişim. 20.04.2024.
- Özbudun, E. (2008). *Çağdaş Türk Politikası* (A. R. Usul, Çev.). Doğan Kitap.
- Panbianco, A. (1988). *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge University Press.
- Rose, R., & Mackie, T. T. (1988). Do Parties Persist or Fail? The Big Trade-off Facing Organizations. İçinde K. Lawson, & P. H. Merkl, *When parties fail: emerging alternative organizations* (ss. 533-558). Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400859498.533>
- Sarıbay, A. Y. (2012). "Partilerin Kartelleşmesi ve Demokrasi", *Star Gazetesi / Açık Görüş*, 5.09.2012, <http://www.stargazete.com/acikgorus/partilerin-kartellesmesi-ve-demokrasi/haber-639274>, 21.04.2023.
- Somer, M. (01.04.2024). "Yeniden Refah 3. Parti oldu! Seçmen neden YRP'ye yöneldi?". *Al Ain Türkçe Özel*, <https://tr.al-ain.com/article/yeniden-refah-3-parti-oldu-secmen-neden-yrpye-yoneldi-prof-dr-murat-somer-anlatti-al-ain-turkce-ozel>
- Sözcü. (15.04.2024). *Yeniden Refah (YRP) yerel seçimde ne kadar oy aldı, kaç belediye kazandı?*, <https://www.sozcü.com.tr/yeniden-refah-yrp-yerel-secimde-ne-kadar-oy-aldi-kac-belediye-kazandi-p35840>
- Süer, S. S. (2011). "Cath-All" Siyasi Partiler, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 96, 49-90.
- Turan, İ. (1986). *Siyasal sistem ve siyasal davranış*. Der Yayınları.
- Turan, İ. (2013). Türk Siyasal Partilerinde Lider Oligarşisi: Evrimi, Kurumsallaşması ve Sonuçları. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 45, 1-21.
- Yavuz, H. (2005). "Millî Görüş Hareketi: Muhalif ve Modernist Gelenek", İçinde Kolektif. (2021). *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce – Cilt 6 İslamcılık* (ss. 591-603). İletişim Yayınları.
- Yeniden Refah Partisi. (2024), *Yeniden Refah Partisi Programı*, <https://yenidenrefahpartisi.org.tr/page/parti-programi/14>
- Yeniden Refah Partisi. (2024). "SENİNLEYİZ KUDÜS" mitingine Onbinler katıldı, <https://yenidenrefahpartisi.org.tr/page/-34-seninleyiz-kudus-34-mitingine-onbinler-katildi/1220>